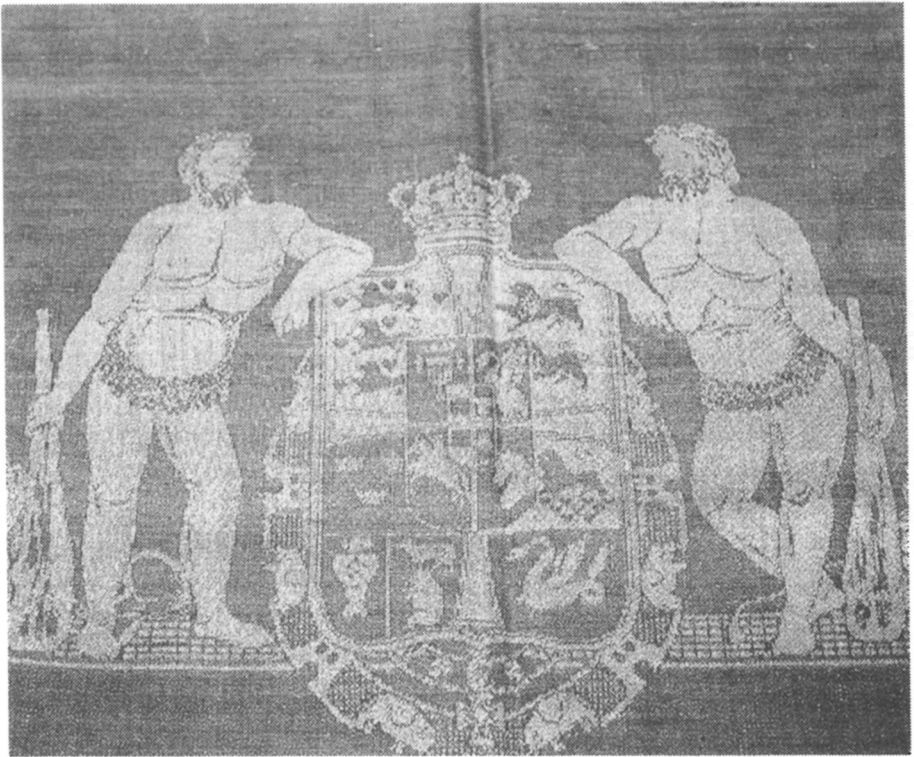

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

6. Årgang, nr.4

Forår 1996

Bladet indeholder:

Præsentation af bestyrelsen	3
Referat af TENENs generalforsamling	4
Årsberetning 1995-1996	5
Damask og drejl på Fyn	7
Temadag: Blåtrykte tekstiler i Europa	9
Temadag: Nu skal I se broderier!	10
Besøg på Textilmuseum og Galleri i Valdemarsgade i København	11
Mønsterbog	13
Boganmeldelser	14
Pengekat fra Lorenzens gård, omkring århundredskiftet	16
Japanerdage	17
Kunstindustrimuseet i Oslo	18
Udstilling: Hørvævmuseet på Krengerup Gods	18

REGNSKABET OFFENTLIGGØRES IKKE I DETTE BLAD,
men interesserede kan rekvirere det ved henvendelse til kassereren

I DETTE BLAD ER INDLAGT GIROKORT FOR MEDLEMSPERIODEN 1996-97

Husk at notere, såfremt du ikke ønsker at stå på medlemslisten.
Såfremt du ikke modtager næste blad 7. årgang nr. 1 Sommer 1996, og du mener, du har betalt, bedes du kontakte kassereren.

Forsideillustration:

Fra damaskdug vævet af Lars Clausen, herregårdsvæver på Wedelsborg.
(Foto: Anni Mejdahl).

Anni Mejdahl

Håndarbejde var højt værdsat i mit barndomshjem i Vanløse og i øvrigt generelt. I skolen dannede vi små venindegrupper, kaldet sy- og strikkeklubber. Det blev nok mest til snak, mens vi nød mødrenes bagværk, men håndarbejdet var, hvad vi samledes om i fyrerne og halvtredserne. Langt senere førte interessen for former og farver til bekendtskabet med væven. I begyndelsen af 1970'erne deltog jeg på flere af de lange lærer- og instruktørkurser på Husflidshøjskolen i Kerteminde. Jeg havde da anskaffet min første skaftevæv og ikke mange år efter købte jeg endnu en bare større.

Venner, der var folkedansere, opfordrede mig til at væve kopier af de smukke dragtstoffer, og det har jeg så gjort i 25 år. I den senere tid er det dog billedtæpper, der optager mig mest.

I 1987 oprettede vi her i Vestjylland "Tekstilhåndværkerne i Ringkøbing Amt" og gennem de første seks år var jeg denne forenings formand.

Jytte Harboesgaard

Hermed vil jeg gerne præsentere mig selv og "Mit liv med broderi".

Jeg tror, at evnen til at kunne se et ornament, en struktur, nogle former eller linier omsat til broderi, er en medfødt evne. Sådan må den have været i mit eget tilfælde, for jeg har aldrig som barn været omgivet af broderi eller set nogen brodere.

Anni Mejdahl

I 1994 blev jeg indvalgt i Tenens bestyrelse. Jeg har altid fundet det inspirerende at være sammen med andre udøvere af de tekstile håndværk, men ser også en vigtig opgave i at bevare kendskabet til, hvad hænder kunne skabe af både nyttige og smukke tekstiler. Viden og kunnen går ikke automatisk i arv til næste generation. Der må være nogen til at bevare det.

Jeg er født i 1938. Min far var arkitekt og min mor var hjemmearbejdende. Hun passede hjemmet og syede og reparerede familiens tøj. Hun var god til at strikke, havde altid et strikketøj i gang, og vi havde altid masser af hjemmestrikkede trøjer, vanter, huer m.m. Som jeg husker det, var hun mest beskæftiget med at udføre nyttebetonede ting.

Der var mange ting min far ikke kunne lide, men hans yndlingsaversion var så afgjort broderi. Jeg var 7 år da han viste mig, hvordan man med en passer kan tegne en cirkel og dele den op med passeren, så der fremkommer en slags blomst. Jeg fik ham til at tegne den for mig på noget grønt stof, og jeg broderede den med hvidt perlegarn. Resultatet var en brødbakkeserviet med frynser i kanten. Jeg ville have ham til at tegne noget mere til mig, som jeg kunne sy, men han nægtede pure. Jeg tror, han var bange for, at det skulle udarte.

Jytte Harboesgaard

Da jeg var 12 år opfandt jeg tamboureringen. Med en hæklenål trak jeg tråde igennem et stykke stof og så, at der dannedes masker på oversiden af stoffet. På samme tid udskrev et ugeblad en konkurrence, hvor man kunne sende nye broderier ind, og jeg gik i gang: Fire dækkeservietter i lysegråt hørstof med en blomsterran-

ke i venstre side. Broderiet blev hæklet i spinatgrøn og bordeauxfarvet Zefyr uldgarn. Gud ved, hvad de har sagt til dem.

Jeg var 28 år, da jeg startede på den 3 årige læreruddannelse i broderi på Haandarbejdets Fremmes Seminarium, og efter endt uddannelse underviste jeg samme sted i 19 år. Herefter arbejdede jeg i nogle år for Selskabet for Kirkelig Kunst, kopierede broderier på forskellige museer, og har sidst været beskæftiget med at registrere og beskrive silketørklæder på Amagermuseet, hvor jeg opsatte en udstilling med udvalgte tørklæder.

I alle årene har jeg undervist på forskellige kurser indenfor fritidsundervisningen i Danmark. For Haandarbejdets Fremme har jeg undervist kursister fra USA, Japan og New Zealand, ligesom jeg flere gange har undervist i dansk broderi i South Carolina, USA.

Fra 1987 til 1990 var jeg medlem af Danske Kunsthåndværkeres Landsammenslutning. På Borgens forlag udgav jeg i 1980 bogen: Broderisting, og i 1993 sammen med Marianne Lotzbeck bogen: Kniplingssyning fra Hedeboegnen.

Jeg er netop begyndt en 2 årig uddannelse som museumsassistent på Amagermuseet, hvor jeg håber at få lejlighed til på nærmere hold at studere de mange hvide og blåfarvede syninger, der findes på dette museum. Dette er et fuldtidsjob, og da jeg ikke ønsker at skære ned på min undervisning og de forberedelser, der er forbundet hermed, vil jeg slutte mit arbejde som bestyrelsesmedlem i TENEN. Det har været en stor fornøjelse og jeg vil meget gerne på længere sigt "arbejde i kulissen".

Referat af TENENs generalforsamling på Møntergården, Odense, lørdag den 16. marts 1996

1. Valg af dirigent: Lis Slottved, referent: Susanne Nielsen
2. Navneopråb. Der var 12 fremmødte.
3. Godkendelse af referat fra sidste generalforsamling. Referatet blev trykt i TENEN, forår 1995, og når der ikke inden 14 dage efter bladets udsendelse er indkommet indsigelser til bestyrelsen angående referatet, anses det for godkendt.
4. Formandens beretning er trykt andet steds i bladet. Beretningen blev godkendt.
5. Indkomne forslag, der har betydning for budget. Der var ikke kommet nogen forslag.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab og budget. Regnskabet trykkes ikke i bladet, men kan fås ved henvendelse til kassereren. Budgettet gav anledning til nogen diskussion, fordi der ikke var taget højde for den medlemstilbagegang der har været i årets løb.
7. Fastsættelse af kontingent. På baggrund af ovenstående foreslog Jytte Harboesgaard en generel kontingentforhøjelse, eller at institutioner og lignende kunne betale et højere kontingent end menige medlemmer. Dette medførte en stor diskussion. Konklusionen blev: 1 kontingent med samme pris for alle = 1 medlemsskab = 1 stemme, dvs at der fortsat "stemmes efter hoveder og ikke efter hoveder". Undertegnede foreslog, at man i lighed med humanitære foreninger kunne betænke TENEN med et støttebeløb. Et sådant støttebeløb vil dog ikke give bidragyderne øget indflydelse. Der blev holdt afstemning om kontingentets størrelse. Et lille flertal stemte for en mindre forhøjelse med det resultat, at kontingentet det kommende år er fastsat til 135 kr.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen. På valg: Hanne Frøsig Dalgaard, Jytte Harboesgaard, Lisbeth Roum-Møller og Karin Hoffritz. Da Jytte Harboesgaard, Lisbeth Roum-Møller og Karin Hoffritz ønskede at forlade bestyrelsen, valgtes i stedet Lone Egeberg, Beth Døssing og Astrid Dueholm.
9. Valg af revisor og 2 suppleanter for 1 år. Som revisor genvalgtes Lucie Borgsmidt-Hansen. Bestyrelses-suppleanter: Jytte Harboesgaard og Vibeke Lilbæk. De to afgåede bestyrelses-medlemmer, der fortsat sidder i udvalg, vil få tilsendt mødereferater og andre informationer fremover.
10. Øvrige indkomne forslag. Der var ikke kommet nogen forslag.
11. Eventuelt. Diskussion om

deltagerbetaling for henholdsvis medlemmer og ikke-medlemmer ved TENENS arrangementer. Spørgsmålet tages op på et bestyrelsesmøde.

Til slut oplyste Lis Slottved, at Sydjysk Tekstilkreds i anledning af denne forenings 10 års jubilæum

arrangerer en tekstilrejse til Sverige i september. Der foreligger et righoldigt tredages program. For yderligere oplysninger kontakt Lis Slottved tlf. 74 63 03 50.

12. Kulturelt tekstilt indslag. Se selvstændigt referat.

Susanne Nielsen

Årsberetning 1995-1996

I vores blad TENEN kan enhver følge årets gang: bestyrelsen har afholdt fire møder foruden udvalgsmøder om forklæde-bogen og det forestående japanerbesøg, som vi ser hen til med forventning. Forklædeprojektet har i

oktober medført en registrering i Nørresundby på Seminarium for håndværk, håndarbejde og design, og vi har haft en række medlemsarrangementer spredt over året.

*Tenens besøg på Rosenborg
(foto: Karin Hoffritz)*

TENEN er udkommet med de planmæssige fire numre, i foråret 1995 med et indeks over de første fem årgange. I forskellig sammenhæng kan vi efterhånden glæde os ved at opleve henvisninger til bladets artikler, og det må anses til, at vi stadig bestræber os på at gøre bladets indhold bedre, mere alsidigt og dybtgående, så det kan udfylde den niche for tekstilhistorisk formidling, der er foreningens særpræg.

Ud over bladet vil de nye muligheder for formidling via internettet også være hensigtsmæssige at anvende. Det kan bruges til at bekendtgøre vores skiftende medlemsarrangementer, men også en fast oplysning om foreningen og bladets eksistens, formål og vedtægter. Mange er allerede inde på at søge deres informationer ad denne vej, og vi kan dermed velsagtens nå ud til nye kredse. Det må være et absolut krav, at vi åbner os og søger at nå videre omkring, så medlemstallet kan forøges. De faglige arrangementer, vi har gennemført, har hver gang givet anledning til, at nye medlemmer har sluttet op om TENEN, og det skal udbygges. Det ser vi ikke blot som en opgave for bestyrelsen, men også for alle medlemmer. Vi har fået fremstillet et parti foldere med vedtægter og formålserklæring, som alle gerne kan få tilsendt og omdele, når lejlighed vil byde sig. Temadagene har hidtil også vist sig at medføre tilmelding af nye medlemmer, og det vil være en god måde at øge vores virkefelt.

Som medlemmer har I oplevet, at kassererarbejdet er overført til Anni Mejdahl. Annet Laursen Skjelsager har trofast grundlagt og passet regnskabsføringen igennem alle årene, men vi bestræber os i bestyrelsen på at variere vores virkefelter. Det er en nøglepost, Anni nu har overtaget, men med erfaring, og vi håber, det vil blive tilfredsstillende for Anni selv, som det er for os andre.

Foruden at holde styr på kontingentbetalingen er det Anni's sag at tage imod tilmeldinger, når vi har arrangementer. Nogle medlemmer har ønsket at være anonyme i den medlemsliste, som er beregnet til at formidle ud i en større kreds, hvilket på ingen måde skal anfægtes. Men det ville være altfor tidrøvende og kostbart i telefonforbrug, om kassereren skulle fremskaffe oplysning om telefonnumrene. De vil blive behandlet og opbevaret fortroligt. Det vil være forudsætningen for, at arrangørerne kan melde tilbage om eventuelle forandringer i programmet, i uheldige tilfælde aflysninger, overbooking eller lignende. Så fremover skal vi for vores egen skyld lige huske at skrive kontaktadresse og telefon på girokortet, når vi melder os til.

Arrangementerne har haft god tilslutning - når de har fundet sted på Sjælland, og især i København. Vi tilstræber fortsat at opfatte foreningen som landsdækkende. Men samvær vest for Storebælt kan åbenbart ikke lade sig gøre uden på sommerdage,

som vi f. eks. har prøvet det med held i form af en vellykket skovtur til Hjerl Hede. Og så må vi bede om deltagelse fra jer som medlemmer, så vi undgår, at arrangementer kommer til at overlappende vigtige mødedage i de foreninger, som tælles blandt vore medlemmer. Det sidste var desværre tilfældet i Odense sidste år. Men vi opfatter det sådan, at medlemmerne gennem bladet også får det fællesskab, foreningen skal stå for.

Japanerbesøget finder sted i de sidste dage af juli og vil give anledning til en meget attraktiv udstilling af koreansk modetøj i Nationalmuseet. Andre spændende initiativer er ikke ganske sikre endnu (16-3-1996), men vil blive bekendtgjort særskilt.

Det gælder om at se fremad, og det gør vi med tillid. Ganske vist vil Karin og Lisbeth nu træde ud af bestyrelsen, hvilket bliver et savn efter deres ivrige deltagelse på mange felter siden foreningens start. Men begge fortsætter som medlemmer, og som bekendt er det op til hver enkelt af os at få det ud af sagen, vi ønsker og forventer. Jytte Harboesgaard ser sig på grund af stærkt udvidet arbejdsbyrde nødsaget til at tage en periode som suppleant og begrænse sit virkefelt til forklædeprojektet og det forestående kongresbesøg af japanerne. Til hele bestyrelsen en varm tak for jeres aktive engagement, så opgaverne kan udvikle sig støt og godt!

Hanne Frøsig Dalgaard

Damask og drejl på Fyn

Generalforsamlingens punkt 12: Kulturelt tekstilt indslag havde emnet Damask og drejl på Fyn. Foruden TENENs medlemmer deltog femten medlemmer fra Fyns Vævekreds i dette, som foregik i Møntergårdens Sal.

Niels Oxenvad var desværre blevet forhindret i at deltage, men Kirsten Jørgensen gjorde rede for, at hans publicerede artikler er dækkende for den viden, man har om emnet. Der er ingen på Fyn, der har forsket i emnet siden Niels Oxenvad flyttede

tjenestested fra Møntergården til H. C. Andersens Hus.

Kirsten Jørgensen indledte med at fortælle om tekstiler på museer i dag, om damaskvæveren Chr. Pedersen fra Haarby og Wedellsborgvæveren Lars Clausen og om deres tekstiler. Hun gjorde bl. a. opmærksom på den kontrast, der var på vævernes ret dårlige kår og deres kundekreds, som for det meste var godsejere, præster og velstillede gårdejere.

Tenens besøg på Møntergården (foto: Jytte Harboesgaard).

Derefter blev de fremlagte genstande af Chr. Pedersen og Lars Clausen studeret. Deres håndværksmæssige dygtighed kan stadig imponere. Foruden damaskvævede tekstiler var der et par digte af Lars Clausen og Chr. Pedersens regnskabsbog for årene 1844 til 1862, patrontegningen til portrættet af Frederik VII og et lille kladdehæfte med stofprøver og tilhørende arbejdstegninger på drejlsmønstre til beklædning.

Det er altid bedre at se tingene i virkeligheden end på fotos, som man som regel må nøjes med, og her kom vi tæt på. Vi måtte, forsigtigt selvfølgelig, bladre i bogen, se vævningerne på vrangen, studere ægkanter og tage luppen til hjælp.

Nogle nåede også at se lidt af museet, bl. a. Vissenbjerg-tæppet og dragtudstillingen.

Det var et par gode og udbytterige timer.

Artikler af Niels Oxenvad om damask og drejl på Fyn:

Fynske Minder 1963, 1964 og 1987, Årbøger udgivet af Odense Bys Museer

Damask og Drejl, red. Charlotte Paludan og Bodil Wieth-Knudsen, København 1989

Beth Dassing

Temadag: Blåtrykte tekstiler i Europa

Siden gammel tid har man i Europa anvendt et blåfarvende stof, udvundet af vaidplantens blade. I Danmark har man fundet farvede bronzealderdragter i blå og brunt, og i det norske Oseberg-skib fra vikingetiden fandt man frø og planterester af vaid.

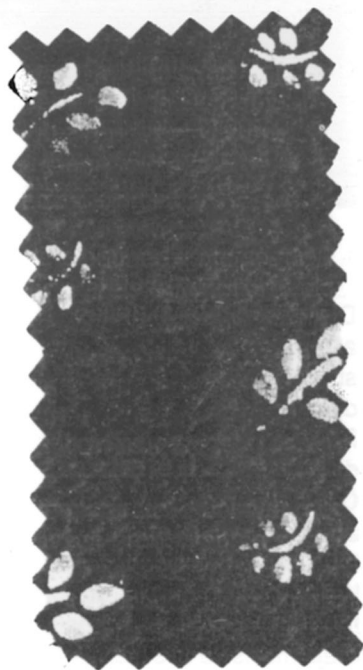
Vaid vokser i Mellem- og Sydeuropa, Rusland, Vest- og Centralasien og helt over til Kina og Japan.

Man kan også fremstille en blå farve af vau. I 1700-tallet dyrkedes forskellige varianter af vau, dels til gulfarvning og dels til blåfarvning.

Med opdagelsen af søvejen til Indien i 1498 kom der gang i importen af indigo til Europa. Der var dog i mange år stor modstand i flere lande. Vaiddyrkingen var nemlig en betydelig næringsvej i en række mellemeuropæiske lande. I 1600-årene kom der velorganiseret handel med farvestoffer fra Østen til England og Holland, og i løbet af 1600- og 1700-tallet udvidede blåfarverne i Europa deres virksomhed med blåtryk. De brugte ofte gamle trykklodser udskåret i træ, og fra slutningen af 1800-tallet til begyndelsen af 1900-tallet brugtes også klodser med metalstifter og tynde messingstrimler.

Naturlig indigo er et blå farvestof, der er et af de ældste og vigtigste organiske farvestoffer. Det findes i flere planter, den vigtigste forekomst er i planteslægten *Indigofera tinctoria*, der hører til ærteblomsterne. Det er flerårige planter med fannede blade og rosenrøde eller purpurrøde blom-

ster. De arter der dyrkes er *Indigofera tinctoria*, *Indigofera pseudotinctoria*, *Indigo anil*, *Indigo disperma* og *Indigo argenta*. Deres oprindelige hjemsted er Ostindien, de dyrkes i Kina, Japan, Filippinerne, Centralamerika, Brasilien og Java. I Frankrig, Tyskland og England dyrkede man tidligere store mængder *Isatis tinctoria* (Cruciferae).

Blåtryk udført af Bente Ankjær

Planterne høstes under blomstringen og lægges i store beholdere med vand tilsat kalk. Der sker en kraftig gæring med stærk kulsyreudvikling. Gæringen bevirker, at et i planten indeholdt glykosid, indican, spaltes i en sukkerart Glukose og Indoxyl. Når gæringen er slut efter ca. 18-36 timer

aftappes væsken fra planteresterne, og væsken gennemblæses med luft, hvorved det opløselige Indoxyl optager ilt og omdannes til det i vand uopløselige Indigotin, der er et blå pulver, der synker til bunds i væsken, frafiltreres og renses ved udvaskning, hvorefter det tørres og presses. Handelsvarens værdi er afhængig af indholdet af Indigotin. De bedste sorter indeholder: 70-90%, mellem-sorter: 40-50%.

Kunstig indigo går i handelen under navne som Indigokarmin, blå karmin og opløselig Indigo. De kan købes i pastaform og anvendes til farvning af uld og silke, fremstilling af blæk, akvarelfarver og blånelse.

Bente Ankjær og jeg glæder os til at vise en masse dejlige blåtrykte stoffer

i Fuglevad Vandmølle på temadagen den 21. april, samt fortælle om oplevelser omkring blåtryk. Bente har i en del år fremstillet meget smukke blåtryk og har eksperimenteret med en del forskellige metoder. Vi mødes kl. 13.00 og ca. kl. 15 er der kaffebord.

Tilmelding sker ved indbetaling af kr. 25,- som dækker foredrag og kaffe, til Anni Mejdahl, senest den 15. april, se adresse og gironr. bag på bladet. Adressen er Fuglevad Vandmølle, v. Fuglevad station i Lyngby. Evt. henvendelse til Annet Laursen Skjelsager, telf. 42 95 05 55.

Litteratur:

Gøsta Sandberg, *Indigo*, 1986 Karl Meyer, *Vareleksikon*, flere udgaver.
Silke-Annet

Temadag: Nu skal I se broderier!

Egnsmuseet *Færgegaarden* ved Jægerspris bliver fra 1. Juli til 1. oktober rammen om en udstilling af broderier og broderitegninger fra **Sophus Jøns'** forretning i Frederikssund.

Lone de Hemmer Egeberg har registreret samlingen og beskriver den begejstret:

Karen Pedersen, der i 1936 overtog denne manufakturhandel og drev den igennem 45 år, specialiserede sig i broderier og har doneret en række genstande til museet.

Hendes største aktiv var den fine samling af broderitegninger, der går tilbage til omkring 1910 og løbende er blevet suppleret. Der er mønstre til venetiansk og engelsk broderi, store blomstermotiver til kunstbroderi og køkkenpyntehåndklæder med sentenser som "Dejlig Mad gør Manden glad!"

Dertil hørte en prikkemaskine til gennemprickning af mønstrene, og ved hjælp af den kunne hun overføre et hvilket som helst motiv, kunden måtte ønske, inklusive navne på

dåbskjoler. Det var der ikke andre på egnen, der kunne, og det var medvirkende til, at forretningen overlevede krisetider og mangelsituationer og sågar udkonkurrerede *Haandarbejdets Fremme*, der lå i samme hus på Østergade.

Vi er inviteret til besøg, **søndag den 1. sep 1996 kl. 14.00**, hvor Lone viser rundt og fortæller om den spændende samling. I besøget indgår der en forfriskning.

Vi mødes ved Egnsmuseet **Færggården** - tag gerne gæster

med. Der er god parkering ved museet. Eller S-tog linie H fra Kbhs hovedbaneg. Kl 12,48 ankomst kl. 13,39 Frederikssund, derfra bus **229 mod Skibby kl 13.42**. Husk at bede chaufføren standse ved Færggården.

Tilmelding sker ved at sende **kr. 30,-** til entré og traktement til Anni Mejdahl, **senest den 9. aug.**, se **adresse og giro bag på bladet.**

Udstillingens åbningstid:
1. juli - 1. okt. 1996. Tir - fre kl 10-16. Søn 13-16.

Besøg på Textilmuseum og Galleri i Valdemarsgade i København.

2. februar løb årets første temadag af stabelen og igen særdeles velbesøgt. Denne gang drejede temadagen sig om et besøg på Tenens medlem, Elna Høghs nyåbnede Tekstil museum og Galleri. Lokalerne befinder sig på 2.sal i en tidligere

fabriksbygning. Her er lys og luft, og da de forskellige tableauer, som den historiske udstilling er bygget op omkring, af økonomiske årsager ikke er "indhegnet" af glas (museet er etableret dels via iværksætterstøtte, fonde og af private midler) er det

muligt at komme rigtig tæt på tekstilerne uden generende vinduesreflekser og dæmpet belysning. Samlingen dækker de sidste 200 år og består hovedsagelig af kvinde og børnetøj, der er arrangeret i passende omgivelser, hvor møbler, billeder og tilbehør passer tidsmæssigt. Langt de fleste tekstiler er af dansk oprindelse og det er Elna Høghs ønske, hen ad vejen at udskifte de få udenlandske tekstiler, således at museet ender med at vise en ren dansk samling. Helt betagende fandt jeg selv montren fra århundredeskiftet med vasketøj på en snor.

Foruden den stationære samling, rummer museet en afdeling for skiftende tekstile emner, p.t. vises her badetøj og tilbehør, en rigtig morsom ide. Det er tanken, at denne afdeling ca. hvert halve år viser nye sider af den danske dragt og tekstilhistorie, næste emne vil således være undertøj.

Galleriet viste i februar måned en flot samling af navneklude. Fra midten af marts til midten af april følger en udstilling af silkemalerier udført af Birthe Ejnar-Jensen, derefter vises Miniquilts fra hele Europa, så følger Maskinsyet applikation og fra midten af maj til midten af juni billedvævninger og således er det meningen, at galleriet

hver måned vil sætte fokus på et nyt tekstilt område, nutidigt eller historisk. Til slut vil jeg fremhæve, at museet har et specielt børnehjørne, hvor små utålmodige børn, der ledsager museumshungrende forældre, kan tilbringe tiden med at udklæde sig i

Textilmuseet (foto: Birgitta Schøning)

de fineste gamle dragter. TENEN ønsker museet og Elna Høgh alt godt fremover, gid mange vil finde vej til Valdemarsgade 14, og kan man få en rundvisning af ejeren selv, er 1½ time, der i vores tilfælde var afsat til besøget, langt fra nok!

Karin Hoffritz

Mønsterbog

Lone de Hemmer Egeberg præsenterer denne gang en italiensk forskriftbog fra Kunstindustrimuseets samling af mønsterbøger, der dækker perioden 1527-1860

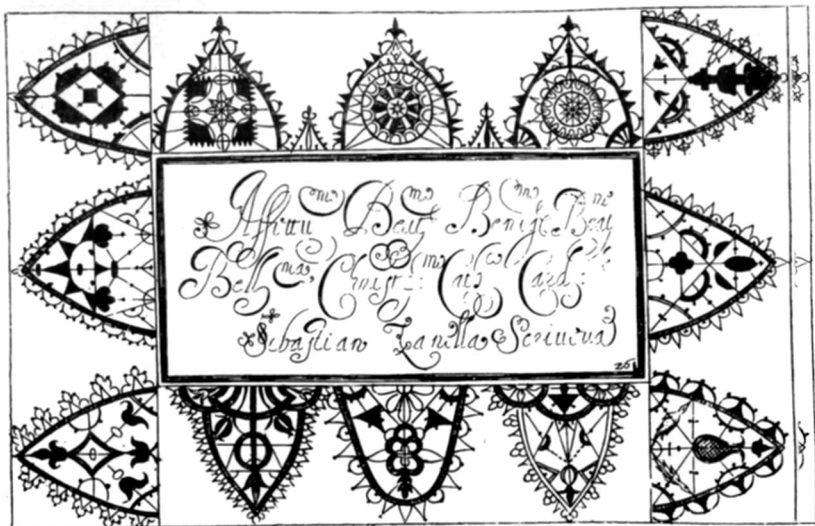
Tozzi, Pietro Paolo

Ghirlanda Di sei uagli fiori scielti da piu famosi Giardini d'Italia raccolti da Pietro Paolo Tozzi. Belle Lettere Dotte Sententie Noui Merli Moderne Mansioni Leggiadri Lauori vsati Numeri. Primo Libro. Padova: Libreria del Gesu,(1621) (1. udgave 1604)

En skrivebog, der samtidig giver undervisning i regning (dobbelt bogholderi), brevskrivning med titulering - og broderi; desuden indeholder den en række opbyggelige sentenser.

En nyttig bog, fordi den i ét bind indeholder alt det, en pige af god familie behøvede at lære i 1600-tallets Italien. Og det adskiller sig ikke væsentligt fra det, en ung dansk pige af det bedre borgerskab kunne klare sig med helt op i vort århundrede.

Samlingen er den sidste i rækken af renæssancens italienske mønsterbøger til kniplingssyning. Disse bøger kom i flere oplag og fik betydning for broderiet i hele Europa, ja sågar i så fjernt et land som Mexico, hvor Maya-indianerne lærte teknikkerne af de spanske erobrere. Også til Danmark nåede de, formodentlig via adelens damer, og mønstrene genkendes tydeligt i vore hedebosyninger, som bl. a. Greve Museum har vist på flere udstillinger.

Eksempel på brevtitulering og skrift i ramme af mønsterforlæg til syede kniplingstækker fra Tozzis mønsterbog

Boganmeldelser

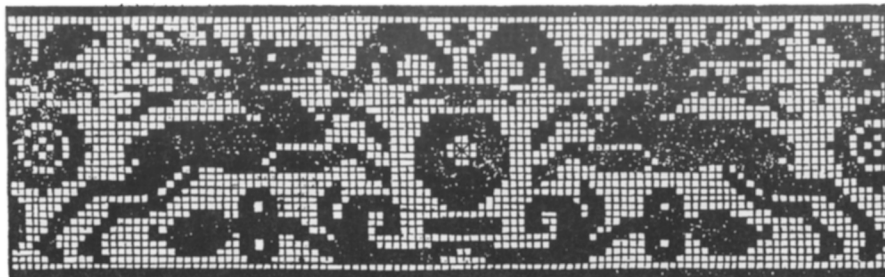
Ena Hvidberg, *Det disciplinerende sting. Udklipshedebo, udstyrssyning og kvindelighed 1870-1940.* Greve Museum 1995, 136 sider, 135 kr. ISBN 87-89367-08-1. Kan købes fra Greve Museum, tlf. 43404036, tilsendes mod betaling af porto.

Efter to opsigtsvækkende udstillinger om hedeboesyning har Ena Hvidberg nu bearbejdet erfaringerne dels fra selve syningerne og dels fra en spørgeskemaundersøgelse om dem. Det er blevet en meget smuk bog og fængslende at læse med dens mange gengivelser af erindringer og beretninger fra de kvinder, der har fæstnet stingene til lærred.

Det er første gang, at den yngste af hedeboegnens syninger, den med de udklippede mønsterdele, er blevet undersøgt historisk. Motivernes baggrund i ældgamle symboler er analyseret og sat frisk og dristigt i relation til nære og fjerne kulturer. Selvom det stadig ikke er muligt at

påvise hedeboqvindernes direkte forbilleder, er skildringen meget væsentlig for at forstå syningernes sammenhæng med de motiver og kunstudtryk, der har været almindelig kendt i Europa. Hedeboqvinderne har forstået at tilpasse dem til deres egne ønsker og formål.

Spørgeskemaerne har ført til beretninger om de kvinder, der har syet hedebo. Den blev udviklet blandt bondekvinderne på Heden omkring midten af 1800-årene. Men i løbet af de følgende tiår, især i forbindelse med verdensudstillingerne i 1870erne i Wien og Paris, blev der stor opmærksomhed om den, så den blev populær viden om både i Danmark og i udlandet. Det er en bemærkelsesværdig proces, som Ena Hvidberg har skildret i forhold til den udvikling, der samtidig skete i håndarbejdsundervisning, så pigerne igennem denne skoling kunne opdrages til deres forventede tilværelse som hustruer og mødre. I denne periode skete der desuden en brydning, så

Bogen blev præsenteret sammen med en udstilling om selve motiverne, Hjorten, løven og livstræet. Således denne klassiske tegning fra Johann Sibmachers mønsterbog, antagelig fra 1603

nogle kvinder formåede at skabe et professionelt kvindeligt samfunds-område ved siden af det mandlige. Hedebo-syningen fik fra 1870'erne sin rolle i denne udvikling. Det er dette kvindehistoriske tema, som især har interesseret forfatteren, og som har givet baggrunden for de kvindeskæbner, vi får så fængslende indblik i.

Ingeborg Mule Henningsen, Væverens ABC, Bogan 1996. 144 sider, illustreret i farve og sort/hvid. Pris ca. 300 kr.

I flere år har det ikke været muligt at købe en dansk vævebog, men nu foreligger Ingeborg Mule Henningsens *Væverens ABC* i en ny, revideret udgave.

Forfatteren har mere end 60 års væve- og undervisningserfaring, så det er med spænding, man tager bogen i nærmere øjesyn. På det indbydende omslag er trykt et hedebotørklæde vævet på otte skafter - en af de opgaver, som mange af kursisterne har prøvet kræfter med.

Bogen er opdelt i en teknisk del og en del med opskrifter. I det væve-tekniske afsnit forklares opsætning af forskellige typer væve (inkl. bånd- og brikvævning), bindingslære, efter-behandling og montering. Ca. 2/3 af bogen består af en samling opskrifter på tekstiler til bolig og beklædning, hvoraf hovedparten af stofferne kan væves på 4-8 skafter.

I det tekniske afsnit har jeg nærlæst

Margit Mogensen har til indledning bidraget med kapitlet om "Verdensudstillinger, kvinder og håndarbejde", som giver den interessante historie som baggrund for hedebo-syningen. Det er en ny måde at se håndarbejde på - nyd bogens mange dejlige billeder og spændende synspunkter!

Hanne Frøsig Dalgaard

kapitlet om fremstilling af en trend. En opgave, der godt kan volde begynderen kvaler, men med denne præcise beskrivelse er man godt hjulpet. Bedre tror jeg simpelthen ikke at denne proces kan beskrives. Til undervisningsbrug er bogen en fin lille perle, som jeg selv ville kombinere med Ann Suttons vævebøger. I det hele taget en oplagt "begynderbog" - den mere erfarne kan inspireres af de forskellige opsætninger og bruge disse som afsæt for egne eksperimenter.

Bogen foreligger i en solid indbinding - eneste minus er at trykkeren, eller fotografen?, har haft for travlt med det resultat, at billedkvaliteten desværre er blevet lidt svingende.

Afslutningsvis skal det også nævnes, at bogen indskriver sig i en tradition, der rækker tilbage til Jenny la Cour og Johanne Siegumfeldts *Vævebog for Hjemmene*, (førsteudgaven kom i 1890'erne), dermed repræsenterer *Væverens ABC* også et stykke tekstil- og kulturhistorie, og som sådan bør bogen da også få rigtig mange læsere.

Susanne Nielsen

Pengekat fra Lorenzens gård, omkring århundredskiftet

Model udført af Lucie Borgsmidt-Hansen

Denne sjove pengekat med en anderledes lukning, fik jeg til opgave at fortælle TENENS læsere lidt om.

Den er sjov i sin opbygning, da de løse luftmaskerækker går gennem pengekatens klap og hen til åbningen. Det vil sige at pengene ikke kan falde ud da tyngden i de 2 lommer gør at snorerækkerne holder åbningen lukket.

Billedet viser at den originale pengekat er udført i mørkebrunt garn og kopien i lysegrønt perlegarn.

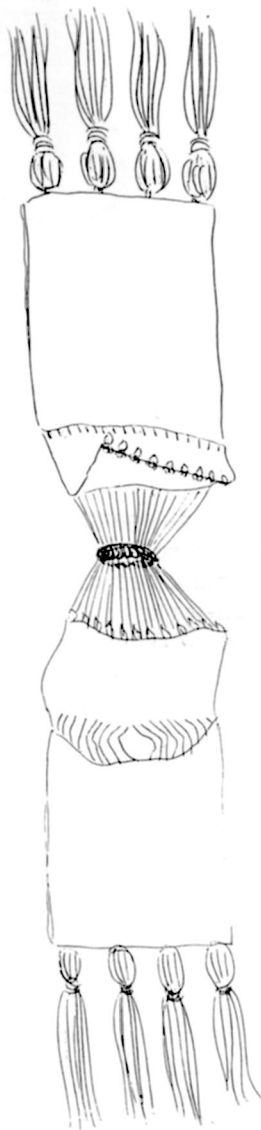
Man kan også se på den originale pengekat, at der er et rundt sort perlebesat stof med et hårspænde på bagsiden. Dette holder pengekatens tråde sammen på midten, men hører ikke til ifølge oplysningerne. Forinden er påsat 4 kvaster og yderligere er klappen forsynet med en form for metalperler.

Hver pengepose er 5½ cm bred og 20 cm lang incl. klappen. Der er i alt 18 løse tråde og de måler 12-13 cm. På midten holdes de sammen af en hæklet ring. Til slut hækles langsiderne sammen og perler samt kvastene syes fast.

Jeg vil gerne prøve at videregive lidt vejledning til udførelsen af denne pengekat.

Pengekatten er såre enkel opbygget og hækles af stangmasker med en luftmaske imellem og trådene er udelukkende hæklet af luftmasker.

Kopien er lavet med Clarks merceri

Tegning: Lisbeth Roum-Møller

Foto: Annet Laursen Skjelsager

serede hæklegarn nr.30 og en hæk-
lenål nr.8. som svarer til originalen.
Det smarte ved denne model er at
den hækles ud i et.d.v.s. man hækler
først en række på den ene langside
af første pose - derefter de løse tråde
- for til slut at hække den anden po-

ses langside. Således fortsættes
frem og tilbage hele tiden indtil den
ønskede størrelse er opnået. Man
skal huske at hække over de løse
tråde, når man kommer til dem, for
ellers opnåes ikke den ønskede
virkning.

Lisbeth Roum-Møller

Japanerdage

Reservér den 30. juli til det enestående show:
Ceremonielle japanske hofdragter og til åbningen af udstillingen ART TO
WEAR i Nationalmuseets forhal, Ny Vestergade 10.

På listen over tilmeldte forelæsere
er Viben Bech fra Danmark, de
nordiske dragthistorikere Britta
Hammar, Lund, Aagot Noss, Oslo
og Mariilena Perkko, Helsingfors
foruden Janet Arnold, London og

amerikanske deltagere - og natur-
ligvis en række fra Østen.
Angående det detaljerede program
og tilmelding kommer der nærmere
besked - Men ring gerne til Han-
ne Frøsig Dalgaard, 45 88 32 67.

Kunstindustrimuseet i Oslo

Just hjemkommen fra en "sviptur" i vinterferien til Oslo, hvor familien stod på ski mens jeg besøgte museer, har jeg lyst til at anbefale Tenens læsere et besøg på Kunstindustrimuseet i Oslo. Af museets absolutte tekstile perler må nævnes de fantastiske vævede billedtæpper og de silkestrikkede bluser. Også dronning Mauds udvalgte kjoler er et besøg værd og billedvæveren Frida Hansens transparente vævninger er helt fortryllende, utroligt, at de snart er 100 år gamle. Ud over den fine tekstilsamling rummer museet selvfølgelig også andet kunsthåndværk såsom porcelæn, sølv glas, emaljekunst (her blev jeg ret facineret af den såkaldte vinduesemalje) og møbler (her blev jeg igen begejstret, da jeg fandt et eksemplar af min egen havegyngestol og opdagede, at den var fra 1851, fremstillet i England og vist på den aller første verdensudstilling i London 1851!). På øverste etage findes den nutidige samling, som igen viser et bredt

udsnit af især skandinavisk design. Til museet er tilknyttet en fin lille butik med såvel museums-kopier som nutid design til rimelige priser og en fin bogafdeling. Jeg investerede selv i bogen HØYDE-PUNKTER, hvor museets bedste genstande beskrives i billede og ord. Desuden er der selvfølgelig også en hyggelig lille cafe. Normalt er der også mulighed for at se skiftende udstillinger, men netop under mit besøg var man ved at sætte en ny udstilling op, det beklagede personalet meget, men er det, som i mit tilfælde, første gang, museet besøges, kan man let bruge 3 timer på den permanente samling.

Museets adresse er St. Olavs gate 1, ca. 20 min. gang fra DFDSs færgeleje og midt i centrum, det meste af gåturen tilbringes på "Karl Johan", hvor man jo kan se på butikker. Åbningstider tird. Til fred. 11-15, lørd. og sønd. 12-16, mandag lukket.

Karin Hoffritz

Udstilling

Hørvævmuseet på Krengerup Gods, Nårupvej 30, Glamsbjerg

Temaudstilling; 3. maj til 29. september 1996: Damaskvævede billeder

Caféudstillinger:

3. maj til 30. juni: Susanne Nielsen udstiller stofbaner i pletfarvning

2. juli til 14. juli: Nyuddannede

vævere fra Seminariet for Hverdagskunst i Kerteminde

16. juli til 18. august: Anne Bjørn udstiller billedvævning

20. august til 29 september: Væveskolen på Jaust-Hus i Glamsbjerg

Bestyrelse:**Formand:**

Hanne Frøsig Dalgaard Bredebovej 33, 6. tv. 2800 Lyngby 45 88 32 67

Kasserer:

Anni Mejdahl Nibsbjergvej 10 7500 Holstebro 97 42 37 86

Sekretær:

Susanne Nielsen Sasserod 16 5462 Morud 64 83 11 26

Annet Laursen Skjelsager Dorthesvej 2 3520 Farum 42 95 05 55

Astrid Dueholm Åstrupvej 83 6100 Haderslev 74 52 19 51

Beth Døssing Krengerupvej 108 5620 Glamsbjerg 64 72 30 71

Lone de Hemmer Egeberg Gærdet 12 3460 Birkerød 42 81 15 97

Suppleanter:

Jytte Harboesgaard Frederiksberg Allé 78 1820 Frederiksberg C

Vibeke Lilbæk Kollerødvej 39 3450 Allerød

Revisor:

Lucie Borgsmidt-Hansen Broholms Alle 28 2920 Charlottenlund

Redaktion:

Kamma Gudmand-Høyer Hvedevej 3 2700 Brønshøj 31 60 90 52

Hanne Frøsig Dalgaard (ansvh.) Bredebovej 33, 6. tv. 2800 Lyngby 45 88 32 67

NÆSTE BLAD FORVENTES AT UDKOMME JULI 1996

Artikler og indlæg (gerne på disketter) sendes til Hanne Frøsig Dalgaard

Deadlines:

- 1. december, udkommer medio januar
- 1. marts, udkommer medio april
- 1. juni, udkommer medio juli
- 1. september, udkommer medio oktober

Redaktionen forbeholder sig ret til at prioritere de modtagne bidrag i samråd med forfatterne.
Ældre numre af TENEN, pris kr. 25,-, fås ved henvendelse til kassereren.

BLIV MEDLEM AF TENEN, Dansk Tekstilhistorisk Forening. Kontingent for 1996/97 kr. 135,-

Henvendelse: TENEN, Dansk Tekstilhistorisk Forening,
Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, 97 42 37 86 **GIRO Nr. 1430130**

Annoncepriser: 1/1 side: kr. 525,- 1/2 side: kr. 300,-
1/4 side: kr. 185,- 1/8 side: kr. 135,-

FLYTNING: Ved flytning bedes du meddele dette til postvæsnet.
Husk at meddele at du abonnerer på **TENEN blad nr. 03200**

Tryk: Tryk og Kopiservice, Kim Nielsen, Brønshøjvej 9, 2700 Brønshøj

ISSN. NR.: 0906-9526